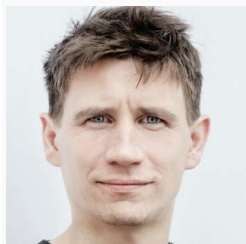

Bind 2 i Kristian Leths erindringstrilogi er lige så fantastisk som det første

Udsnit af forsiden til Kristian Leths nye bog, *En tid til mirakler*. Samtidig udkom forfatteren med et musikalbum med samme titel.

Rasmus Lund Nielsen 30.10.2022

KULTUR // BOGANMELDELSE – Kristian Leths erindringsbog *En vej ud af tågen* var åbenbart første bind i en trilogi. Og hurra for det. Bind 2, *En tid med mirakler*, har godt nok ikke historier fra privaten om hans berømte, folkelige fars svigt. Det handler heller ikke så direkte om at være mand og far i en tid, hvor det maskuline ofte føles forbudt. Nu nærmer Kristian Leth sig det ukendte – på en stille, klog og eftertænksom måde fra alle mulige sider, og det vil måske bringe mirakler med sig.

En tid med mirakler

Forfatter: Kristian Leth

Forlaget Gladiator. 136 sider. Udkom d. 30. september 2022

Kristian Leth elsker David Bowie. Han elsker ham så utrolig højt, at han “sad og græd,” den dag han døde: “at elske en mand. Eller at elske det billede af en mand, han viste mig.”

Leth elsker alle tiders største rockastronaut, der i Ziggy Stardust-stil rakte ud efter stjernerne og skød sig selv langt ud i universet. Det vidner Bowies sidste album *Blackstar* også om – albummet, han udgav et par dage, før han døde af kræft.

Leth skriver om det album: “Den sorte stjerne står tilbage ... Monumentet over denne karakter. En kropsliggørelse af tomrummet. Han døde på en mandag. Jeg savner ham.”

Når man tager al luft ud af rummet

Det virker vigtigt, at Bowie ændrede Leth – at han blev ved med at ændre ham igen og igen – og så fik det mig til at tænke på et [kort videoklip](#), jeg fandt for nogle uger siden. Det havde jeg ofte i tankerne, mens jeg læste andet bind, *En tid med mirakler*.

Klipet er fra BBC, og her besøger professor og tidligere musiker Brian Cox jordens største vakuumkammer i Ohio. Det helt fantastiske er, at de derinde kan tage næsten al luften ud af rummet, og på den måde skaber de nogenlunde samme betingelser som ude i rummet. De kan derfor foretage et eksperiment, der viser os, hvordan tyngdekraften i virkeligheden opfører sig udenfor vores egen lille jordboble og beskyttende atmosfære.

Først slipper de en bowlingkugle og nogle fjer højt oppefra, mens der endnu er luft i rummet. Den tunge kugle falder ikke overraskende hurtigere end fjerene og slår mod jorden med et bang. Fjerene falder langsomt, båret oppe af luftmodstanden. Derefter tager de luften ud af rummet og gentager så forsøget. Det er helt vildt at se, hvordan bowlingkugle og fjer falder præcis lige hurtigt. Der er så meget poesi i det billede, at også de forskere, der er med i eksperimentet, er helt betagede.

[Jeg ser mit eget svære år i et andet lys. Min ørkenvandring eller måske min vej ud af tågen. Et langt ritual eller en insisteren på at ændre verden](#)

Bowlingkuglen og fjerene hænger der i det næsten lufttomme rum – på en mærkelig måde mellem stilstand og bevægelse – og kun rummets vægge afslører, at de falder mod jorden. Med eksperimentet bekræfter de Albert Einsteins fantastiske teori om, at to ting falder lige hurtigt, fordi de ikke falder. Der er ikke nogen kraft, der trækker i dem, sådan som Isaac Newton eller beviste, da han fik et æble i hovedet. De står stille!

De kloge hoveder har så længe forstået, det hænger sådan sammen i teorien, men at se det – sådan virkelig at se det ske – det ser på én gang virkeligt og uvirkeligt ud. Det hører til i det vakuum, hvor man i ét stående nu ophæver forskellen mellem her og der, drøm og virkelighed, og svæver vægtløs rundt i universet. Præcis som Bowies Ziggy Stardust- og Major Tom-figur gjorde på den mest ejendommelige måde, og som de ufoer og rumvæsener, som Leth “længes efter ... uden at blive bortført”, gør det.

Det, der findes derinde i mellemrummet, er måske “en tid med mirakler og med stor poesi,” som Leth synger i titelnummeret på pladen, der som nævnt udkom præcis samtidig med bogen og med samme titel.

Endnu en ørkenvandring

Kristian Leth har brug for at finde mening, og på den måde minder *En tid med mirakler* meget om første bind, som jeg fandt virkelig god (se [anmeldelsen her](#)), og det gjorde så godt som alle andre anmeldere også. Her forsøgte Leth at få den tåge, der havde lagt sig som et mørke over hans barndom, til at lette. Det gjorde han ved at stille skarpt på alle de minder, han så længe havde fortrængt: fraværende forældre og en følelse af at være udenfor og fremmed i verden.

Han forsøgte at generobre den fortid, hans far – digteren, filmmanden, kommentatoren, Jørgen Leth – havde taget patent på i de skandaleombruste, autofiktive romaner, f.eks. i *Det uperfekte menneske*. Og så skrev han om, hvordan det er at blive mand og far i en tid, hvor det maskuline ofte føles forbudt.

Stemningen i det første bind findes også i toeren, måske fordi han skrev begge bøger samtidig. Han synger i hvert fald på pladens første single, at han “skriver på to bøger, fordi alle andre kun skriver på én.” Og så virker det som om, begge bøger er født af samme svære tid. Det ser man nu i andet bind: “Jeg ser mit eget svære år i et andet lys. Min ørkenvandring eller måske min vej ud af tågen. Et langt ritual eller en insisteren på at ændre verden.”

Multitalentet Kristian Leth (fotograferet ved en koncert i 2018). Foto: Jan Jespersen/Flickr

Det lange ritual, hans insisteren på at ændre verden, må være bøgerne: “Hvor det at skrive, at trække ord ud af ingenting og fange dem konkret udenfor den tid, de findes i, at nedfælde dem, er et ritual, en efterhånden mange tusinde år gammel tradition, der binder den skrivende sammen med alle dem, der skrev før, og som skriver efter.”

Et andet sted kalder han teksten “et magisk ritual”, hvilket beskriver erindringsprojektet rigtig godt. Han skriver nemlig om, “hvor brutalt det var at ligge i en seng uden at være i stand til at leve”, men siger på samme tid, at det

gør ham bedre i stand til at forstå spirituel magi. Prøvelser som for eksempel depression bringer ofte Gud nær, idet man vender blikket opad – mod det ukendte derude, derinde eller deroppe – i håb om at finde hjælp. Og det er sjældent et dårligt udgangspunkt for et kunstværk. Det er det heller ikke her.

Bogen virker derfor ved første øjekast som en dag- eller notesbog, men teksterne er gennemarbejdede og alt andet end grebet og skrevet i farten

Begge bind foregår altså for mig at se midt mellem mørke og lys. Endnu ikke udelukkende det ene eller det andet, og bøgerne er det magiske ritual, der får mørket til at forsvinde. Bind 1 forsøger at få den tåge, der gør, at han ikke kunne huske sin fortid, til at lette. Nu med andet bind fornemmer man, at det samme mørke er større end først antaget. Det ligger ikke kun over hans fortid, men måske over hele hans sind. Han læser i notesbogen, at han nu, efter ét års ørkenvandring er “klar til at blive til igen. Til aldrig at blive dén igen.”

Man kan sige det lidt højstemt, nu hvor teksten selv refererer til skriveritualet som en flere tusinde år gammel skrive- og fortælletradition: Præcis som i Bibelen lyser ordet det, der før var mørke, op – og på den måde er litteratur altid et mirakel.

Forfatterens drømme

Bind 2 indledes med et citat fra Sigmund Freuds *Drømmetydning*. Her står, at der er et sted i drømmen, der altid vil forblive ukendt: “Dette er da drømmens navle – det sted, hvor den er fastgjort til det ukendte.” Det ukendte er måske rummet mellem lys og mørke. Der, hvor magi og mirakler opstår.

Derefter følger tanker om fortællinger som fænomen. Hvorfor vi i dag er så sovset ind i historier, at det “trækker i vores sjæl, når vi får fortalt en historie, der resonerer i os.” Hvorfor vi altid drømmer os tilbage til en tabt tid, som vi aldrig kan nå – tilbage til “et evigt Atlantis, for altid uopnåeligt.” Hvad vi har tabt ved at lægge de gamle, rituelle fortællinger fra os – og hvad det har givet os, at vi har gjort det, er “et *mode*, en begrebsverden, der gør os ude af stand til at se det, vi engang så, og adgang til noget, vi aldrig havde dengang.”

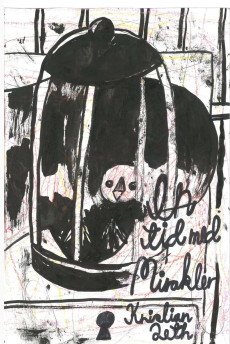
Efter de første par sider tager kronologien fat, og i resten af bogen følger man forfatterens ”skriblerier” fra den 1. juli 2020 til den 18. juli 2021. Det tog et år at rejse sig fra sengen, og det tager et år at rejse sig igen. Det er det, bind 2 handler om, og måske derfor er det fantastisk flot, karakteristisk barnlige omslag af kunstneren Tal R en fugl fanget i et bur. En glad fugl, ligner det, der pipper højt med næbbet, men det ændrer ikke på, at den ikke flyver frit.

Kristian Leth beskrives ofte som et multitalent – ligesom forbilledet Bowie i øvrigt – og selvom ordet minder én om vitaminpiller, er det det, der er mest rammende

Bogen virker derfor ved første øjekast som en dag- eller notesbog, men teksterne er gennemarbejdede og alt andet end grebet og skrevet i farten. Et tydeligt eksempel ses, hvis man følger Freud-citatet. Drømmen løber nemlig som en rød tråd igennem hele bogen.

På første side, hvor kronologien har taget fat, den 1. juli, læser han en bog om, “at drømmen ikke skal reduceres til logik eller budskaber, men æres og nærmes.” På den næste side skriver han: “I nat drømte jeg om nogle piger med østeuropæisk accent, der blev ved med at spørge, om vi ville beholde den lejlighed, vi havde.” Pigerne virker, nu han i teksten tænker tilbage på dem, klogere end ham. Som “hjælpende ånder.”

Lidt mindre end 50 sider senere kommer han tilbage til den samme drøm og til pigerne. Her er kærligheden “stor som et hus” og pigerne: “Dem mødte jeg i det hus. Det hele var i det hus. Jeg savner min kone. Hendes værelse er på anden sal, og huset er som en drøm, svært at finde rundt i.” De hjælpende ånder vil fortælle ham om hans kone, som han savner.

Bind 2 af erindringstrilogien. Første bind, *Når tågen letter*, udkom tidligere på året.

Til Thea. Igen

Drømmen med de hjælpende ånder fortæller nok også om, at han forsøger at finde ud af det bur og rundt i den afstand, det svære år har lagt til ham og hans omgivelser – og altså også til sin kone Thea. Han forsøger at finde hende i kærlighedshuset, og det er hende, han dedikerer bogen til: “Til Thea. Igen.” Det er som om, hun hele tiden er bag teksten. Mens han pendler mellem det private og det fælles – fortæller historier, reflekterer, er far, drømmer, er ensom, bliver til igen og går med hunden i Central Park – er det hele tiden hende, som han henvender sig til.

For mig er Leths erindringsprojekt nemlig et forsøg på at nærme sig det mirakel, hvor man i ét stående nu ser direkte ind i det ukendte

Bogen er blandt meget andet et forsøg på at finde hende igen. Måske den halvdelen, han mangler, og som gør ham hel. Han skriver, de taler i telefon: "Det eneste, jeg skulle have sagt i telefonen i dag, var, at jeg savnede dig. Men alt det her voksenskrald kom med." Teksten er et forsøg på at skrælle det af og komme ind til det, der engang var magisk, fortæller han videre:

"Måske hænger det sammen, hvis jeg skriver det ned. Måske træder det frem. Der er en magisk fortælling i det, bag det, og den kan ikke bare sådan siges. Men den er der, jeg ved det ... nu er tiden til at få et stykke af fortællingen løftet op i lyset. Som en sunken ruin."

Hvor tid står stille og evigheder opstår

Kristian Leth beskrives ofte som et multitalent – ligesom forbilledet Bowie i øvrigt – og selvom ordet minder én om vitaminpiller, er det det, der er mest rammende. Han mestrer nemlig så mange forskellige genrer, medier og emner, at man bliver temmelig forpustet. Han har lavet radio om alt fra Bowie til Beethoven, udgivet i alt 15 plader med band og i eget navn og en stak bøger. Dertil kommer, han oftest slipper afsted med det på en virkelig god måde, og bind 2 med dertilhørende plade er bestemt ingen undtagelse.

Bogen søger så fint efter det ukendte ved at nærme sig det stille, eftertænksomt og klogt fra så mange sider som muligt. Måske derfor beskriver han selv teksten som en "mellemtekst. En afventende tekst. Måske er det det, den handler om." Derfor skriver han så meget om sin ven, der er tankelæser, og om magi, der vel bevæger sig i samme mellemfelt.

Her kommer vi tilbage til tyngdekraften, som jeg ikke fatter teorien bag, men forstår som poesi. For mig er Leths erindringsprojekt nemlig et forsøg på at nærme sig det mirakel, hvor man i ét stående nu ser direkte ind i det ukendte. Eller endnu mere vildt med Bowies *Blackstar*. Når store stjerner ikke længere kan stå imod deres egen tyngdekraft, kolliderer de i en supernova-eksplosion, og her kan sorte huller opstå. Dette mystiske ukendte, hvor tiden står stille, og evigheder af tid opstår. Hvor galakser slukker, og stjerner flakker ud.

Leth kalder Bowies album en kropsliggørelse af tomrummet. Måske er Leths erindringsprojekt det samme. Det vil tiden vise, og indtil da håber jeg virkelig, du vil læse med.

DAVID BOWIEdepressionJørgen LethKristian Lethmiraklersvigt

Rasmus Lund Nielsen

Født i 1989 og cand.mag. i dansk og litteraturhistorie ved Aarhus Universitet. Siden alt fra forlagsredaktør til barista. Forkærlighed for det skæve, eksentriske og ekstatiske.

